

Natura 2000 gebied 133 – Kampina & Oisterwijkse Vennen

(Zie leeswijzer)

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Hogere zandgronden
Status:	Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn
Site code:	NL3000401 + NL2000010
Beschermd natuurmonument:	-
Beheerder:	Natuurmonumenten, Brabants Landschap, particulieren
Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Boxtel, Oirschot, Oisterwijk, Tilburg
Oppervlakte:	2.294 ha

Gebiedsbeschrijving

Kampina en de naastgelegen Oisterwijkse vennen en bossen vormen samen een voorbeeld van het licht glooiende Brabants dekzandlandschap, met U-vormige paraboolduinen, met bossen, vennen, heide en overgangen naar schraalgraslanden in beekdalen.

Kampina is een restant van het halfnatuurlijke Kempense heidelandschap, met droge en vochtige heidevegetaties, akkertjes, een meanderend riviertje, voedselarme vennen en blauwgraslanden. In de oeverzones van de vennen komt nog hoogveenvorming voor, in het zuiden liggen dopheidevelden. In het stroomdal van de vrij meanderende Beerze staan hoge populieren, elzenbroek, vochtige heide met gageelstruweel en blauwgraslanden.

De vennen in het gebied zijn vaak langgerekt in zuidwest-noordoostelijke richting, de dominerende windrichting van de laatste ijstijd, toen dit landschap grotendeels werd gevormd. Vennen die in het gebied aanwezig zijn betreffen doorstroomvennen (o.a. de Centrale Vennen in de Oisterwijkse Bossen), geïsoleerde zure vennen, en vennen in beekdalflanken die (van oorsprong) onder invloed staan van inundatie met beekwater. De vennen in de Oisterwijkse bossen zijn merendeels ontstaan als uitgestoven laagten in een stuifzandlandschap, waar veentjes in ontstonden. Door vervening is hierin sinds de Middeleeuwen weer open water ontstaan. In het gebied zijn reeds in 1950 de eerste herstelmaatregelen in de vennen uitgevoerd.

Begrenzing

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied Kampina en van het Habitatrichtlijngebied Kampina en Oisterwijkse Vennen (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- In geval van onlogische verschillen (< 25 ha) tussen het Vogelrichtlijngebied en het Habitatrichtlijngebied zijn de begrenzingen gelijkgetrokken.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plaatsen aangepast:

- In het westelijke deel (Oisterwijkse Vennen) zijn een aantal percelen aan de rand van de begrenzing, die niet in eigendom zijn van natuurbeherende instanties uit de begrenzing gehaald teneinde een logische begrenzing te bewerkstelligen (totaal ca. 17 ha).

- Op enkele plekken is het westelijk deelgebied en het deelgebied bij De Logt uitgebreid (19 ha) teneinde een logischer begrenzing te verkrijgen en/ of deze op de bosrand te leggen; dit betreft bestaande natuur (ten dele van Natuurmonumenten en Brabants Landschap).
- Uitbreiding met twee percelen (5,3 ha) aan de zuidwestzijde van Kampina waardoor de begrenzing op de bosrand komt te liggen (bestaande natuur).
- Aan de noordwestkant van Kampina (ten oosten van Oisterwijk) is het gebied uitgebreid vanwege het voorkomen van H3130 zwakgebufferde vennen en H4010_A vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) in en rond het Beeldven en de aanwezigheid van H1831 drijvende waterweegbree en H1166 kamsalamander. Tevens zijn er natte H6410 blauwgraslanden in verarmde vorm. Dit betreft bestaande natuur in eigendom van het Brabants Landschap (ca. 114 ha)
- Aan de zuidoostkant is het deelgebied Kampina uitgebreid met het Banisveld gelet op het voorkomen van H3130 zwak gebufferde vennen en de instandhouding van vochtminnende habitattypen in het aangrenzende deel van Kampina (o.a H6410 blauwgraslanden). Het betreft nieuwe natuur verworven door Natuurmonumenten (ca. 97 ha).

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is in het noordwesten uitgebreid met bos, heide en vennen (62 ha) dat onderdeel uitmaakt van het aangemelde Habitatrictlijngebied en van belang is voor A004 dodaars en A276 roodborsttapuit.

Natura 2000 database

Habitattypen

Code	Habitatype
H2310	Stuifzandheiden met struikhei
H3110	Zeer zwakgebufferde vennen
H3130	Zwakgebufferde vennen
H3160	Zure vennen
H4010	Vochtige heiden
H6410	Blauwgraslanden
H7210	Galigaanmoerassen
H91E0	Vochtige alluviale bossen

Habitatrictlijnsoorten

Soortnr	Soort
H1149	Kleine modderkruiper
H1166	Kamsalamander
H1831	Drijvende waterweegbree

Vogelrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
A039	Taigarietgans - n

Voorstel voor het toevoegen aan de database:

H2330	Zandverstuivingen ^{1a}
H4030	Droge heiden ^{1a}
H6230	Heischrale graslanden ¹
H7110	Actieve hoogvenen ^{1a}
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen ¹
H9190	Oude eikenbossen ¹
H1082	Gestreepte waterroofkever ³
A004	Dodaars – b ⁵
A276	Roodborsttapuit – b ⁵

Kernopgaven

- 6.01 **Zeer zwakgebufferde vennen:** Herstel en duurzaam behoud van grote zeer zwakgebufferde vennen H3110 in grote open heidevelden.
- 6.02 **Zwak gebufferde vennen:** Kwaliteitsverbetering (ook latere successiestadia) van zwakgebufferde vennen H3130 mede als habitat voor gevlekte witsnuitlibel H1042 en geoorde fuut A008
- 6.03 **Zure vennen:** Kwaliteitsverbetering van zure vennen H3160.
- 6.05 **Natte heiden:** Kwaliteitsverbetering en vergroting oppervlakte vochtige heiden H4010 en pioniervegetaties met snavelbiezen H7150 en actieve hoogvenen (*heideveentjes*) *H7110_B.
- 6.06 **Schrale graslanden:** Kwaliteitsverbetering en (indien mogelijk) oppervlakte uitbreiding heischrale graslanden *H6230 en blauwgraslanden H6410 in kansrijke situaties (op schrale leemhoudende zandgronden).

Instandhoudingsdoelen

Algemene doelen

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.

Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Habitattypen

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype stuifzandheiden met struikhei gaat door verbossing geleidelijk achteruit in oppervlakte en kwaliteit. Het habitatype verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding, verbetering en uitbreiding zijn daarom noodzakelijk. Het openhouden van het gebied is mede van belang met het oog op de aanwezige vennen (vermindering van verdamping en voldoende windwerking). Dit habitatype komt vooral voor in het Oisterwijkse gebied.

H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zandverstuivingen is momenteel in geringe mate aanwezig. De afwisseling van (kleine) stuifzanden en habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei is voor een groot aantal dieren belangrijk. Beide habitattypen komen lokaal in mozaïekvorm voor.

H3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (*Littorelletalia uniflorae*)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitattype zeer zwakgebufferde vennen komt o.a. voor in het Staalbergven. Dit type kwam vroeger in meerdere vennen voor, er zijn goede mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit.

H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gebied levert een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor het habitattype zwakgebufferde vennen. In het gebied bestaan nog diverse mogelijkheden om het type te herstellen. Voor een deel zijn de benodigde maatregelen hiertoe recent genomen (Winckelsven). De doorstroomvennen van Oisterwijk worden in een deel van het jaar met zwak gebufferd water gevoed. Duurzaam herstel van de waterhuishouding wordt echter beoogd.

H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen H3130 zwakgebufferde vennen of H7110 actieve hoogvenen *heideveentjes* (subtype B) is toegestaan.

Toelichting Het habitattype zure vennen komt voor in de vorm van jonge verlandingsstadia in geïsoleerde, zure vennen. Kwaliteitsverbetering is noodzakelijk omdat de ondoorlatende ondergrond van een aantal vennen lokaal is weggegraven, waardoor water weglekt, en omdat de vennen zijn aangetast door atmosferische depositie. Een deel van de thans zure vennen is van oorsprong zwakgebufferd: herstel naar habitattype H3130 zwakgebufferde vennen wordt daar beoogd. Door verlanding van het ven kan ontwikkeling naar habitattype H7110 actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) plaatsvinden.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting In een groot deel van Kampina is het habitattype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) vergrast, verbetering kwaliteit is hier mogelijk.

H4030 Droge Europese heide

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het open houden van begroeiingen van het habitattype droge heiden is mede van belang met het oog op de aanwezige vennen (verbetering van het inziggebied en creëren van voldoende windwerking). Dit habitattype komt vooral voor op Kampina (voorkomen van podzolbodems).

H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitattype heischrale graslanden ontwikkelt zich in Het Banisveld. De verwachting is dat het de meest waardevolle locatie in Brabant gaat worden.

H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting De blauwgraslanden in de flank van de Beerze (Smalbroeken) behoorden tot de beste voorbeelden van Brabant. Zowel oppervlakte als kwaliteit zijn achteruitgegaan. Het habitattype is ernstig bedreigd. Herstel van het habitattype blauwgraslanden in dit gebied is noodzakelijk.

- H7110 *Actief hoogveen**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).
 Toelichting In meerdere vennen komt het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) voor. Uitbreiding zal plaatsvinden door autonome ontwikkelingen in deze vennen, het habitatype kan bovendien in andere vennen ontstaan. De kwaliteit is op de meeste plaatsen matig. Het habitatype verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding, herstel is daarom noodzakelijk.
- H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion***
 Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt veel voor op plagplekken, die voor een groot deel zullen ontwikkelen tot habitatype H4010 vochtige heide, *hogere zandgronden* (subtype A). Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden, maar daarnaast zal een gedeelte ook op een natuurlijker wijze instandgehouden kunnen worden in natte laagten.
- H7210 *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davalliana***
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype galigaanmoerassen komt voor in het Winckelsven, waar het zich in het verleden – door inlaat van gebufferd water - heeft uitgebreid ten koste van habitatype H3130 zwakgebufferde vennen. Door isolatie van het ven, is het type verarmd. Uitbreiding is geen doelstelling, omdat dat ten koste zou gaan van habitatype H3130 zwakgebufferde vennen.
- H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur***
 Doel Behoud van oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype oude eikenbossen komt voor als oude bosgroeiplaatsen op kleine zandkoppen in het Beerzedal en als jonger, spontaan eikenbos (matige kwaliteit) op grotere zandruggen in het gebied. Het habitatype verkeert niet in een gunstige staat van instandhouding, verbetering kwaliteit is mogelijk en wenselijk.
- H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C).
 Toelichting Het habitatype vochtige alluviale bossen komt voor in Smalbroeken (langs de Beerze) in de vorm van *beekbegeleidende bossen* (subtype C). De kwaliteit kan verbeterd worden nu recentelijk maatregelen genomen zijn om de waterkwaliteit van de Beerze te herstellen.
- Soorten**
- H1082 Gestreepte waterroofkever**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
 Toelichting De gestreepte waterroofkever heeft een zeer ongunstige staat van instandhouding en is vrijwel geheel beperkt tot laagveenmoerassen. In dit gebied leeft de soort echter in het Voorste Goorven: de enig overgebleven vennenpopulatie in Nederland. Hij is ter plekke waarschijnlijk afhankelijk van de inlaat van gebufferd water. Mogelijkheden voor versterking van de populatie zijn nog onduidelijk, waardoor gekozen is voor een behoudsdoelstelling.
- H1149 Kleine modderkruiper**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
 Toelichting De kleine modderkruiper is nu talrijk aanwezig in de Heiloo. Verder dichtgroeien met lisdoddes kan echter een bedreiging gaan vormen.

H1166 Kamsalamander

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting De kamsalamander is in Noord-Brabant sterk achteruitgegaan en komt ook in dit gebied nog maar spaarzaam voor. Vermoedelijk bevindt zich een populatie in het beekdal van de Beerze. Hier kan uitbreiding van leefgebied plaatsvinden in het Baningsveld. Ten westen van Moergestel en ten zuiden van landgoed Nemelaer in het Beeldven bevindt zich een andere relictpopulatie. In het omliggende agrarische gebied zijn relictpopulaties aanwezig. Voor versterking van de populatie is verbinding met deze relictpopulaties van belang. Verbetering kwaliteit omvat dus tevens verbetering verbinding met belangrijke leefgebieden buiten het Natura 2000 gebied.

H1831 Drijvende waterweegbree

Doel Behoud verspreiding en behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.
Toelichting De drijvende waterweegbree is in het Staalbergven duurzaam aanwezig. In het verleden was de soort ook aanwezig op andere plekken (zoals Groot Huisven en Witven).

Broedvogels

A004 Dodaars

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.
Toelichting Van oudsher is de dodaars broedvogel van de vennen. Inventarisatiegegevens zijn schaars. In de 60-er jaren broedden circa 10 paren en in 1999 werden 29 paren geteld. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Midden Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A276 Roodborsttapuit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.
Toelichting Van oudsher is de roodborsttapuit broedvogel van de heidevelden. Inventarisatiegegevens zijn schaars. In 1999 werden 34 paren geteld. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Midden Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Niet-broedvogels

A039 Taigarietgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 300 vogels (seizoensmaximum).
Toelichting Aantallen taigarietganzen zijn van nationale betekenis. Dit gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaapplek. Het gebied levert als slaapplek de grootste bijdrage binnen het Natura 2000 netwerk. De beschikbare gegevens zijn nog niet geschikt voor een trendanalyse. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Complementaire doelen

Soorten

H1042 Gevlekte witsnuitlibel

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor vestiging duurzame populatie van ten minste 500 volwassen individuen.
Toelichting De gevlekte witsnuitlibel heeft een zeer ongunstige staat van instandhouding door het tekort aan gebieden en de landelijk te geringe populatiegrootte. De beoogde vestiging van een nieuwe populatie (met het voor een duurzame populatie minimaal noodzakelijke aantal dieren) is gebaseerd op het realiseren van een landelijk gunstige staat van instandhouding.

Synopsis

<i>Habitattypen</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling oppervlakte</i>	<i>Doelstelling kwaliteit</i>
H2310 Stufzandheiden met struikhei	--	+	>	>
H2330 Zandverstuivingen	--	-	>	>
H3110 Zeer zwakgebufferde vennen	--	+	>	>
H3130 Zwakgebufferde vennen	-	++	>	>
H3160 Zure vennen	-	+	= (<)	>
H4010_A Vochtige heiden (<i>hogere zandgronden</i>)	-	+	=	>
H4030 Droge heiden	--	+	=	>
H6230 Heischrale graslanden	--	+	>	>
H6410 Blauwgraslanden	--	-	>	>
H7110_B Actieve hoogvenen (<i>heideveentjes</i>)	--	-	>	>
H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	+	>	=
H7210 Galigaanmoerassen	-	+	=	>
H9190 Oude eikenbossen	-	+	=	>
H91E0_C Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)	-	+	=	>

<i>Soorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
H1082 Gestreepte waterroofkever	--	+	=	=
H1149 Kleine modderkruiper	+	-	=	=
H1166 Kamsalamander	-	+	>	>
H1831 Drijvende waterweegbree	-	++	=	=

<i>Broedvogelsoorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A004 Dodaars	+	-	=	=
A276 Roodborsttapuit	+	-	=	=

<i>Niet-broedvogelsoorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A039 Taigarietgans	+	S+	=	=

^{1a} Herstel van een technische fout in database 2004.

³ Op basis van recente informatie blijkt de soort thans voor te komen binnen de (huidige) begrenzing van het Natura 2000 gebied.

⁵ Aantal thans hoger dan 1% van Nederlandse broedpopulatie of bijdrage van gebied noodzakelijk t.b.v. sleutelpopulatie.